

Верховний Суд

Програма підтримки ОБСЄ для України

**Навчально-науковий юридичний інститут Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника**

**Навчально-науковий центр дослідження проблем політики в сфері
боротьби зі злочинністю Науково-дослідного інституту вивчення проблем
злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України та
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника**

Західний регіональний центр НАПрН України

**Івано-Франківський обласний осередок Громадської організації
«Всеукраїнська асоціація кримінального права»**

II Міжнародна науково-практична конференція «НАУКОВІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА М. П. ЧУБИНСЬКОГО»

27–28 березня 2026 року

Матеріали

*II Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові читання пам'яті
професора М. П. Чубинського»
(м. Івано-Франківськ, 27–28 березня 2026 р.)*

Івано-Франківськ – 2026

Редакційна колегія:

Павло ФРІС, член-кореспондент НАПрН України, завідувач Навчально-наукового Центру дослідження проблем політики в сфері боротьби зі злочинністю НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України, професор кафедри політики в сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор

Юрій МИКИТИН, директор навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук, професор

Ігор КОЗИЧ, завідувач кафедри політики в сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор

Ігор МЕДИЦЬКИЙ, завідувач кафедри правоохоронної діяльності навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор

Юлія КЕРНЯКЕВИЧ-ТАНАСІЙЧУК, завідувач кафедри судочинства навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор

НЗ4 Наукові читання пам'яті професора М. П. Чубинського: *матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 27–28 березня 2026 р.).* Івано-Франківськ: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2026. 206 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові читання пам'яті професора М. П. Чубинського», присвяченої проблемам політики у сфері боротьби зі злочинністю, яка відбулася 27–28 березня 2026 року на базі Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

*здобувач кафедри політики в сфері боротьби
зі злочинністю та кримінального права
навчально-наукового юридичного інституту
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

СУД ЯК СУБ'ЄКТ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Реформування системи кримінальної юстиції України та підготовка проекту нового Кримінального кодексу актуалізували питання про коло суб'єктів кримінально-правової політики (далі - КПП) і функціональне призначення кожного з них. Якщо суб'єкти формування політики (насамперед парламент) традиційно перебувають у центрі наукової уваги, то роль суду в механізмі КПП залишається дискусійною: його нерідко зводять до технічного правозастосовувача. Мета цих тез - обґрунтувати, що суд є повноцінним суб'єктом реалізації кримінально-правової політики.

Понятійним підґрунтям слугує визначення КПП як виробленої державою генеральної лінії впливу на злочинність, запропоноване В. І. Борисовим і П. Л. Фрісом [2, с. 15]. У класичній моделі П. Л. Фріса коло дійових осіб КПП поділяється на суб'єктів (владно-визначальних) та учасників; при цьому до суб'єктів віднесено, зокрема, Конституційний Суд України та Верховний Суд, тоді як суди загальної юрисдикції - до учасників, а критерієм слугує рівнева структура політики [1, с. 86]. Отже, вже на доктринальному рівні судові інституції визнаються складовою суб'єктного механізму КПП.

У функціональній концепції І. В. Козича суб'єктів КПП диференційовано на суб'єктів творення та суб'єктів реалізації; для останніх характерні вертикальні (субординаційні) відносини «влада - підпорядкування» [3, с. 370]. Реалізаційну діяльність суду науковець розкриває через нормозастосовчу функцію: судове нормозастосування визнається специфічною формою реалізації права, спрямованою на вирішення кримінально-правового конфлікту [3, с. 375]. У такий спосіб суд постає носієм самостійної функції в межах реалізації політики.

Реалізацію КПП доцільно розглядати водночас як процес і як результат: як процес - це проходження політичної ідеї від кримінально-правової доктрини до окремого правозастосовного акта, а як результат - досягнення мети політики [4, с. 125]. Правозастосовний рівень при цьому виступає основним індикатором ефективності всієї державно-владної діяльності у сфері боротьби зі злочинністю, а центральною ланкою цього рівня є суд [4, с. 38]. У рівневій структурі КПП саме правозастосувальний рівень пов'язується з діяльністю судових органів [1, с. 86].

Найбільш повно суб'єктність суду обґрунтовано у дослідженні О. С. Тубелець, яка визначає суд центральним суб'єктом КПП на правозастосовному рівні: саме суд уособлює державу і приймає від її імені остаточне рішення, у якому обґрунтовуються необхідність, диференціація та індивідуалізація кримінально-правового впливу [4, с. 38]. Принциповою є теза про те, що діяльність правозастосовних органів має виражений політичний характер, а дискретність (дискреційність) їхніх повноважень дає змогу не лише формально їх здійснювати, а й змістовно впливати на реалізацію політики [4, с. 125]. Саме ця ознака відмежовує суд-суб'єкта від суду - технічного виконавця закону.

Реалізаційну роль суду підтверджує й М. О. Красій, яка у тригруповій класифікації суб'єктів (доктринальні - формування - реалізація) відносить суди до тих, хто реалізує політику на практиці [5, с. 101]. Показово, що низка ключових рішень належить виключно суду: звільнення від кримінальної відповідальності здійснюється лише судом у випадках, передбачених законом [5, с. 189]. Через індивідуалізацію відповідальності в обвинувальному вироку суд «переводить» абстрактні приписи закону у площину конкретного кримінально-правового впливу.

Своєрідність суду як суб'єкта полягає й у тому, що він діє на «стику» кримінально-правової та кримінально-процесуальної підсистем політики: індивідуалізуючи відповідальність в обвинувальному вироку, суд породжує водночас кримінально-правовий наслідок (судимість) і кримінально-процесуальний (постановлення вироку) [5, с. 86]. Разом із тим саме низький рівень якості судового розгляду кримінальних справ визнається одним із чинників, що негативно впливають на ефективність реалізації КПП [4, с. 126], а отже, вдосконалення діяльності суду як суб'єкта становить самостійний напрям оптимізації системи.

Особливу увагу привертають Верховний Суд і Конституційний Суд України. Забезпечуючи єдність судової практики, Верховний Суд фактично коригує зміст реалізованої політики: відповідні акти за правовою природою наближаються до актів тлумачення кримінального закону [1, с. 94]. Конституційний Суд України через офіційне тлумачення та конституційний контроль кримінального закону здійснює його «конституціоналізацію» [1, с. 94]. Діяльність цих судів виходить за межі звичайного правозастосування, набуваючи ознак квазіформування, що додатково підтверджує їх особливий суб'єктний статус.

Суб'єктність суду має і чіткі конституційно-правові межі: органи судової влади діють лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією і законами України (ч. 2 ст. 19 Конституції України) [7], а їх організація та статус урегульовані Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [6]. Це унеможливорює свавільне «творення» політики судом, зберігаючи за ним саме реалізаційну (а в діяльності вищих судів - коригувальну) роль.

Проведений аналіз дає підстави для висновку, що суд є повноцінним суб'єктом реалізації кримінально-правової політики, а не її технічним правозастосовувачем. Його суб'єктність зумовлена політичним характером і дискреційністю повноважень, а також здійсненням виключних повноважень у сфері правосуддя. Верховний Суд і Конституційний Суд України, забезпечуючи єдність практики й конституційність кримінального закону, реалізують політику з елементами її коригування. Урахування наведених положень сприятиме побудові несуперечливої системи суб'єктів кримінально-правової політики.

Список використаних джерел

1. Фріс П. Л. Вибрані праці / уклад.: І. В. Козич, О. Б. Загурський. Івано-Франківськ: Фоліант, 2014. 651 с.
2. Борисов В. І., Фріс П. Л. Поняття кримінально-правової політики // Вісник Асоціації кримінального права України. 2013. № 1(1). С. 15–31.
3. Козич І. В. Функції кримінально-правової політики : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. 482 с.
4. Тубелець О. С. Реалізація кримінально-правової політики України шляхом правозастосування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2016. 260 с.
5. Красій М.О. Взаємозв'язок кримінально-правової та кримінально-процесуальної підсистем політики у сфері боротьби зі злочинністю : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2018. 235 с.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
7. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
8. Козич І. В. Оптимізація законодавства про кримінальну відповідальність в контексті реалізації функцій кримінально-правової політики // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Івано-Франківськ, 2018. Вип. 47. С. 162–169.

СОЗАНСЬКИЙ Т. І.	
<i>Конституційний Суд України як суб'єкт кримінально-правової політики</i>	129
ГАЗДАЙКА-ВАСИЛИШИН І. Б.	
<i>Мілітаризація органів кримінальної юстиції</i>	133
ТІМОФЄЄВА Л. Ю.	
<i>Роль громадських організацій у протидії корупції</i>	137
ОСТРОГЛЯД О. В.	
<i>Вищий антикорупційний суд України як суб'єкт кримінально-правової політики</i>	143
ШПІЛЯРЕВИЧ В. В.	
<i>Суб'єкти формування кримінально-правової політики у сфері національної безпеки України</i>	147
ПЕТЕЧЕЛ О. Ю.	
<i>Співвідношення понять «агресія», «агресивність» та «насильство»: проблеми тлумачення</i>	154
МЕДИЦЬКИЙ І. Б.	
<i>Організовані форми кримінальних практик в умовах війни</i>	159
КЕРНЯКЕВИЧ-ТАНАСІЙЧУК Ю. В.	
<i>Органи та установи виконання покарань: трансформація ролі в умовах воєнного стану в Україні</i>	163
КОЗИЧ І. В.	
<i>Суб'єкти кримінально-правової політики в контексті реалізації її функцій</i>	166
АНІЩЕНКО І. Г.	
<i>Щодо визначення підроблених або викрадених документів, печаток, штампів предметами кримінальних правопорушень, передбачених статтями 206-2, 357 та 358 КК України</i>	170
БАЛОБАНОВА Д. О.	
<i>Сучасні суб'єкти кримінально-правової політики</i>	174
КОЛОДЯЖНИЙ М. Г.	
<i>Кримінологічна та кримінально-правова політики: характеристика міжсистемної взаємодії</i>	178
ОГАННІСЯН А. А.	
<i>Застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як елемент забезпечення діяльності міжнародних організацій в Україні</i>	182
ШЕВЧЕНКО В. Л.	
<i>Суд як суб'єкт реалізації кримінально-правової політики</i>	186

Наукове видання

**«НАУКОВІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА
М. П. ЧУБИНСЬКОГО»**

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Івано-Франківськ, 27–28 березня 2026 р.)

В редакції авторів
Комп'ютерна верстка: Ігор КОЗИЧ

Підписано до друку 15.05.2026. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 11,2. Наклад 80 прим. Зам. № 14/25-26.